

Hệ thống thống kê Nhật Bản

Nguyễn Văn Đoàn (*)

Hệ thống thống kê Nhật Bản được tổ chức theo mô hình phân tán. Chính phủ chỉ định 9 Bộ đảm nhiệm các hoạt động thống kê, trong đó, Bộ Nội vụ và Truyền thông (MIC) có vai trò chủ chốt trong hệ thống thống kê Nhật Bản. Tổng cục Thống kê, Vụ chính sách thống kê (tiêu chuẩn thống kê), Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê là 3 trong số 14 đơn vị cấp Vụ và tương đương của MIC đảm nhiệm các hoạt động thống kê của MIC nói riêng và hệ thống thống kê Nhật Bản nói chung.

Người viết bài này chỉ tiếp cận tài liệu trên Internet, chủ yếu từ:

<http://www.stat.go.jp/english>, nên các từ tiếng Anh, nhất là các mô hình tổ chức đều sử dụng nguyên bản từ tài liệu gốc chỉ nhằm mục đích nhấn mạnh tính chính xác, tính khách quan. Vì nghiên cứu qua tài liệu, nên sẽ có một số hạn chế, mong nhận được nhiều ý kiến, tài liệu từ quý độc giả.

Thống kê Việt Nam đang trong quá trình hiện đại hoá và thực hiện đổi mới đồng bộ các hệ thống chỉ tiêu thống kê, xây dựng chiến lược phát triển ngành Thống kê đến năm 2020 và tầm nhìn năm 2025, do vậy, nghiên cứu, tham khảo mô hình tổ chức hệ thống thống kê của một số nước là hết sức cần thiết. Với ý nghĩa đó, Thông tin Khoa học thống kê sẽ giới thiệu hệ thống thống kê Nhật Bản.

Nhật Bản là một quốc đảo (hơn 3.000 hòn đảo nhỏ và 4 đảo lớn), thành viên của Tổ chức kinh tế và phát triển (OECD) và là nước đứng thứ Hai sau Mỹ và thứ Nhất Châu Á về tiềm lực kinh tế. Diện tích rộng 378 ngàn km², dân số có 128 triệu người, mật độ dân số là 49 người/km², có 47 tỉnh/thành phố (2007), tổng sản phẩm trong nước (GDP) theo giá thực tế là 4.368.435 triệu USD, tốc độ tăng trưởng kinh tế 2,2% (2006),

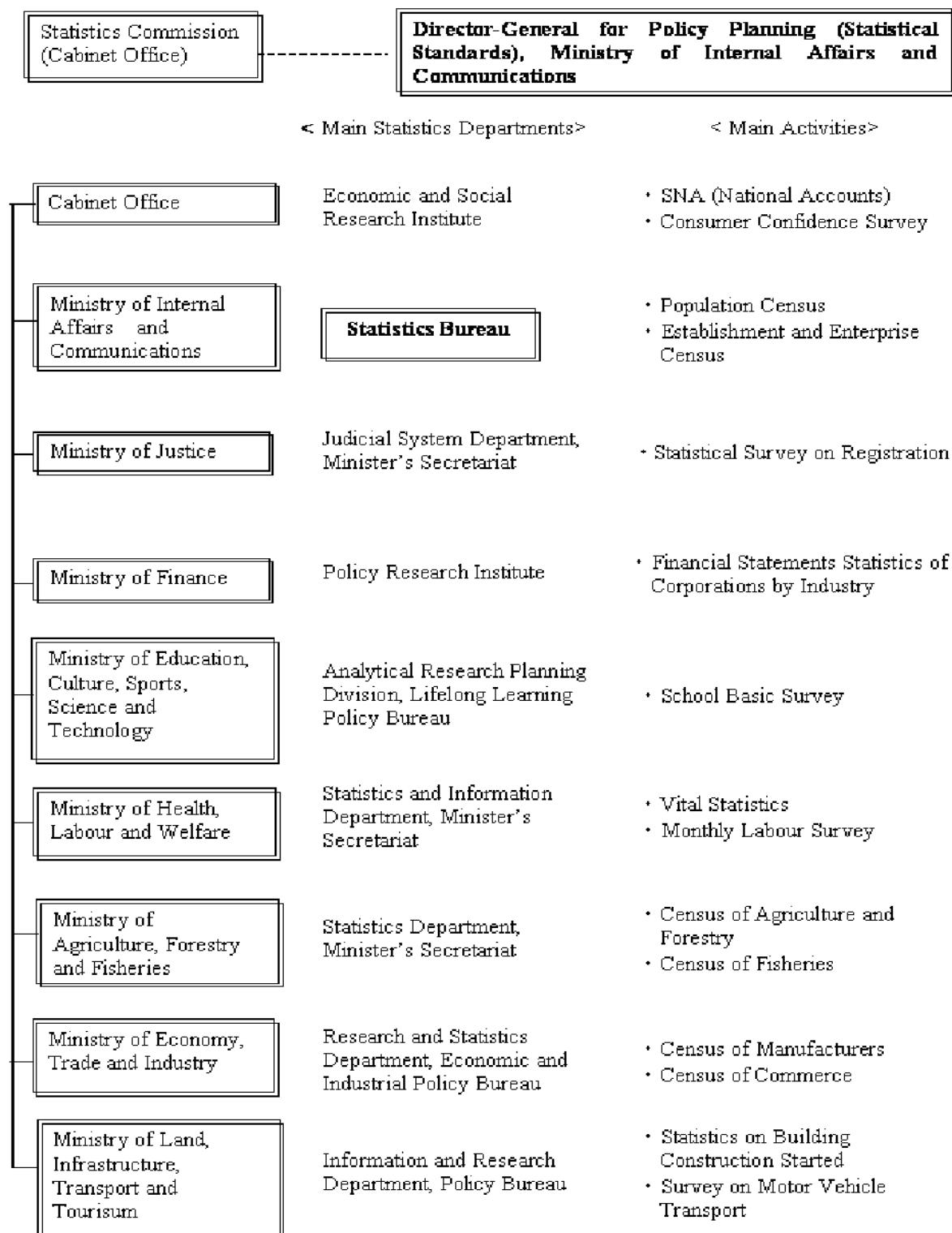
tổng sản phẩm trong nước bình quân đầu người 34.193,6 USD (theo sức mua tương đương 31.267 USD/người).

Hệ thống thống kê quốc gia Nhật Bản được tổ chức theo hệ thống thống kê phân tán (tháng 4/2007). Cụ thể, có 9 Bộ, cơ quan ngang Bộ, cơ quan thuộc Chính phủ Nhật Bản được chỉ định thực hiện các hoạt động thống kê quốc gia (1) Thống kê Tài khoản quốc gia và điều tra sự tin cậy của người tiêu dùng

do Văn Phòng Thủ tướng đảm nhiệm (2) Tổng điều tra dân số, tổng điều tra doanh nghiệp và cơ sở kinh tế (Bộ Nội vụ và Truyền thông) (3) Đăng ký (Bộ Tư pháp) (4) Thống kê tài chính, ngân hàng (Bộ Tài chính) (5) Thống kê giáo dục (Bộ Đào tạo, văn hoá, thể thao, khoa học và công nghệ) (6) Thống kê mức sống, lao động (Bộ Y tế, lao động) (7) Tổng điều tra nông, lâm nghiệp và tổng điều tra thuỷ sản (Bộ Nông, lâm nghiệp và thuỷ sản) (8) Tổng điều tra công nghiệp và tổng điều tra thương mại (Bộ Kinh tế, thương mại và công nghiệp) và (9) Thống kê xây dựng, phương tiện đi lại do Bộ Tài nguyên, cơ sở hạ tầng, vận tải và du lịch thực hiện (Hình 1).

Khối bên Trái, Hình 1, thể hiện các Bộ, khối ở giữa là các Vụ thuộc các Bộ đảm nhiệm công tác thống kê; khối bên Phải là các hoạt động

Hình 1: Sơ đồ hệ thống thống kê Nhật Bản

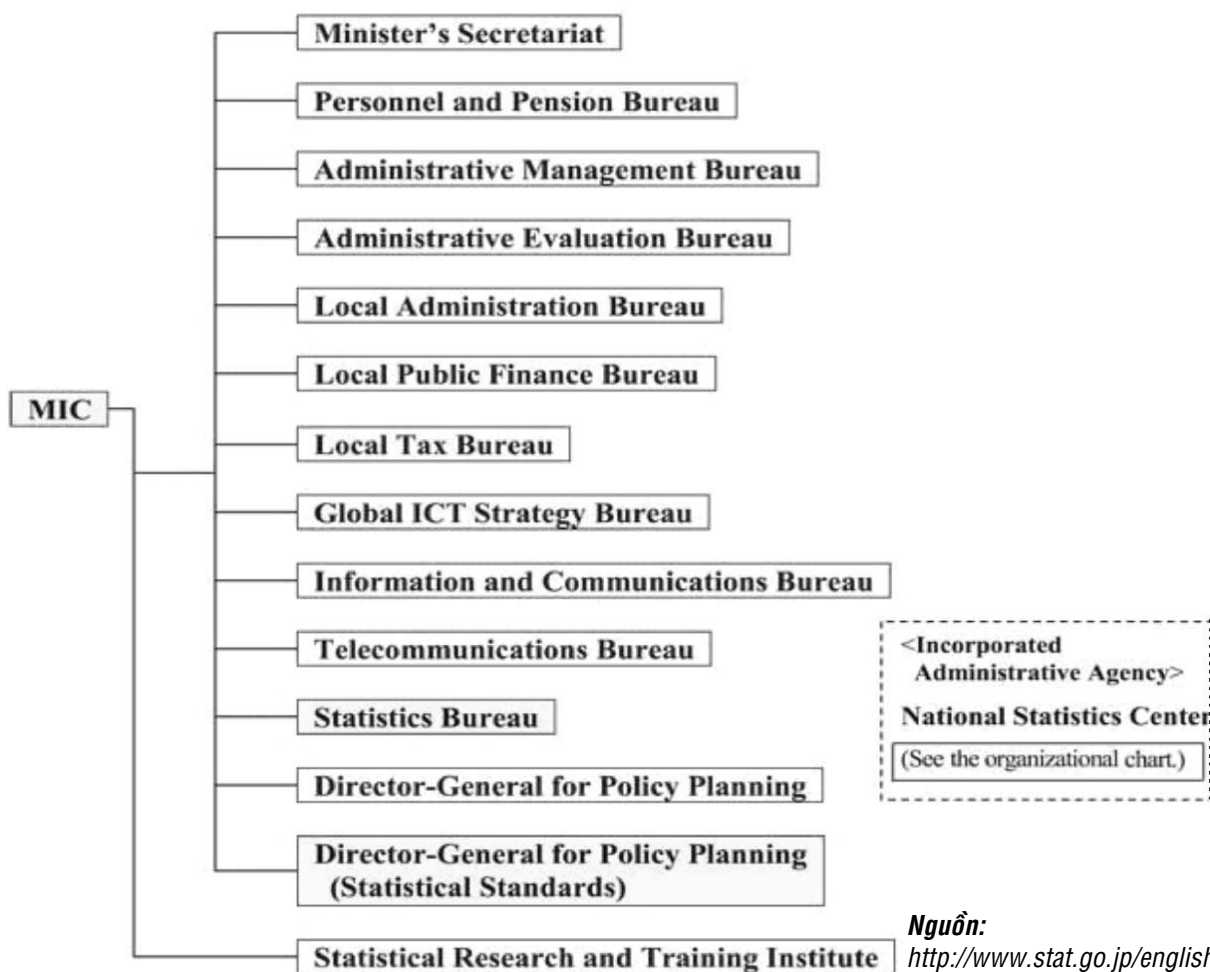

thống kê chính của các Vụ thuộc các Bộ đảm nhiệm. Hội đồng Thống kê (Statistic Commission) thuộc Văn phòng Thủ tướng (Cabinet Office) được thể hiện ở Hình chữ nhật trên cùng, bên Trái, Hình 1 sẽ đảm nhiệm chức năng điều phối thống kê quốc gia Nhật Bản. Tổng cục Thống kê Nhật bản (Statistic Bureau) được thể hiện ở dòng thứ 3, khối giữa của Hình 1, ngang hàng với nó, bên Trái là Bộ Nội vụ và Truyền thông (Ministry of Internal Affairs and Communication). Như vậy, Tổng cục Thống kê Nhật Bản nằm trong cơ cấu tổ chức của Bộ Nội vụ và Truyền thông (MIC).

Bộ Nội vụ và Truyền thông Nhật Bản, gồm 14 đơn vị Cục và tương đương. Cơ cấu tổ chức của MIC được thể hiện ở Hình 2 dưới đây:

Theo Hình 2, Tổng cục Thống kê Nhật Bản (Statistic Bureau) được thể hiện ở hình chữ nhật thứ 11 (từ trên xuống), Vụ Chính sách thống kê (Director – General for Policy Planning) hay còn gọi là Vụ Tiêu chuẩn thống kê (Statistical Standard) được thể hiện ở hình chữ nhật thứ 13, và Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê (Statistic Research and Traing Institute), được thể hiện ở hình chữ nhật cuối cùng đảm nhiệm

Hình 2: Sơ đồ tổ chức của Bộ Nội vụ và Truyền thông Nhật Bản (MIC)

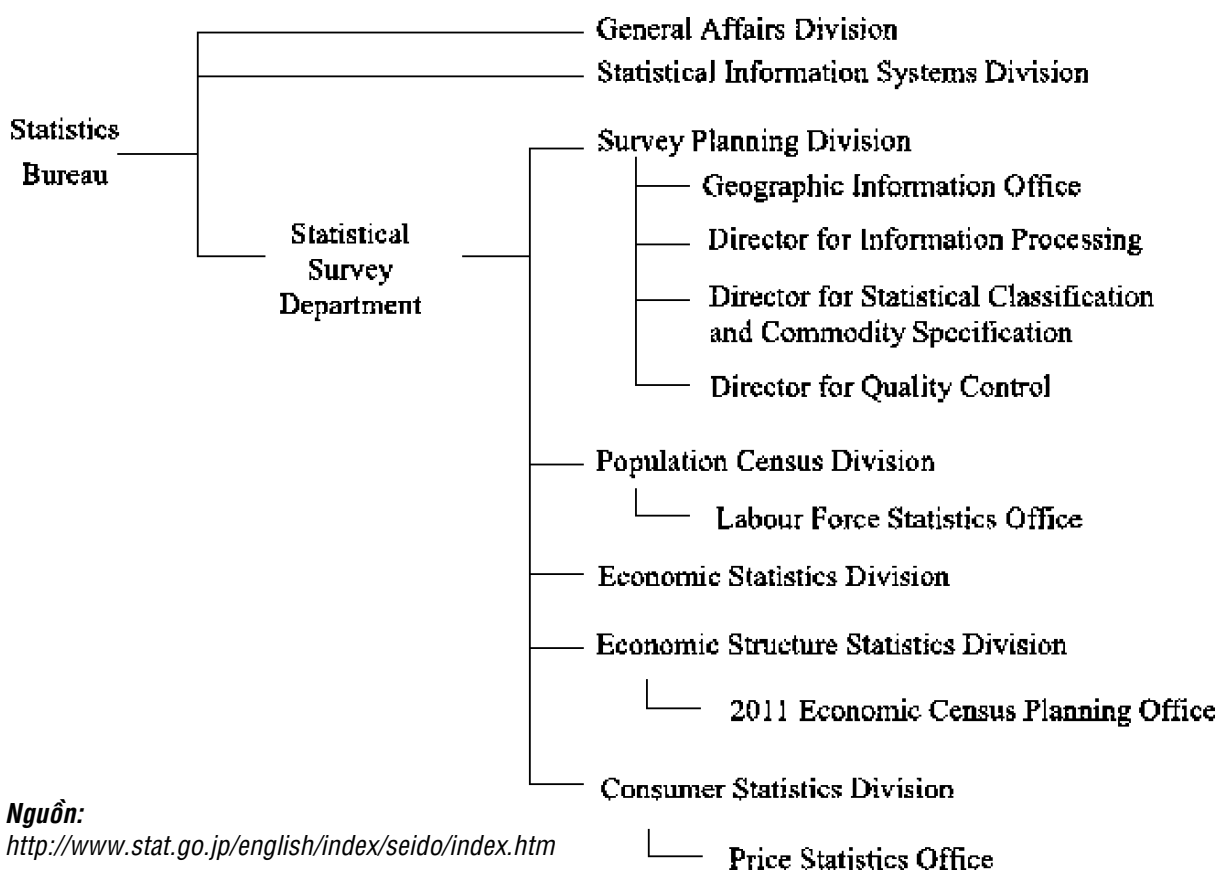
Nguồn: <http://www.stat.go.jp/english>

các hoạt động thống kê. Như vậy, MIC có 3/14 đơn vị cấp Vụ và tương đương nằm trong hệ thống thống kê Nhật Bản. Dưới đây sẽ tập trung trình bày sơ đồ tổ chức cũng như nhiệm vụ chủ yếu của Tổng cục Thống kê, Vụ Chính sách thống kê, Viện nghiên cứu và đào tạo thống kê của MIC.

Tổng cục Thống kê Nhật Bản (Statistical Bureau) là đơn vị thứ Nhất của MIC nằm trong hệ thống thống kê Nhật Bản, sơ đồ tổ chức Tổng cục Thống kê Nhật Bản như Hình 3 dưới đây:

Tổng cục) được tổ chức khá đơn giản và gọn nhẹ, chỉ gồm có 3 khối: (1) Khối Nội vụ chung (General Affairs Division), (2) Khối Hệ thống thông tin thống kê (Statistical Information System Division), và (3) Khối Điều tra thống kê (Statistical Survey Department), khối này lớn nhất và được phân thành 5 đơn vị trực thuộc (Survey Planning Division, Population Census Division, Economic Statistics Division, Economic Structure Statistics Division, và Consumer Statistics Division). Mỗi đơn vị này lại được tổ chức thành một số đơn vị cấp dưới trực thuộc.

Hình 3: Sơ đồ tổ chức Tổng cục Thống kê Nhật Bản

Nguồn:

<http://www.stat.go.jp/english/index/seido/index.htm>

Hình 3 cho thấy, Tổng cục Thống kê Nhật Bản (chỉ đề cập đến trụ sở chính của cơ quan

Chẳng hạn, Survey Planning Division (xây dựng kế hoạch điều tra) lại được tổ chức thành 4 đơn vị

thực hiện các nhiệm vụ khác nhau như, Geographic Information Office, Director for Information Processing, Director for Statistical Classification and Commodity Specification, Director for Quality Control.

Tổng cục Thống kê Nhật Bản đóng vai trò rất quan trọng trong hệ thống thống kê Nhật Bản, có mục tiêu là cung cấp các thông tin thống kê cơ bản, kịp thời, đáp ứng sự thay đổi của kinh tế - xã hội Nhật Bản (xem Hộp 1) và thúc đẩy việc sử dụng thông tin thống kê theo nhiều cách thức khác nhau.

Vụ Chính sách thống kê (Director - General

tổ chức của Cơ quan này như Hình 4 trang bên.

Cùng với Tổng cục Thống kê, Vụ Chính sách thống kê đóng vai trò quan trọng trong hệ thống thống kê Nhật Bản. Cơ quan này có nhiệm vụ chính là hoạch định chính sách và điều phối các hoạt động thống kê của Chính phủ Nhật Bản.

Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê (gọi tắt là Viện) là đơn vị thứ 3 của MIC nằm trong hệ thống thống kê của Nhật Bản. Viện là đơn vị tương đương với Tổng cục Thống kê và Cơ quan hoạch định chính sách. Mô hình tổ chức của Viện như Hình 5 trang bên.

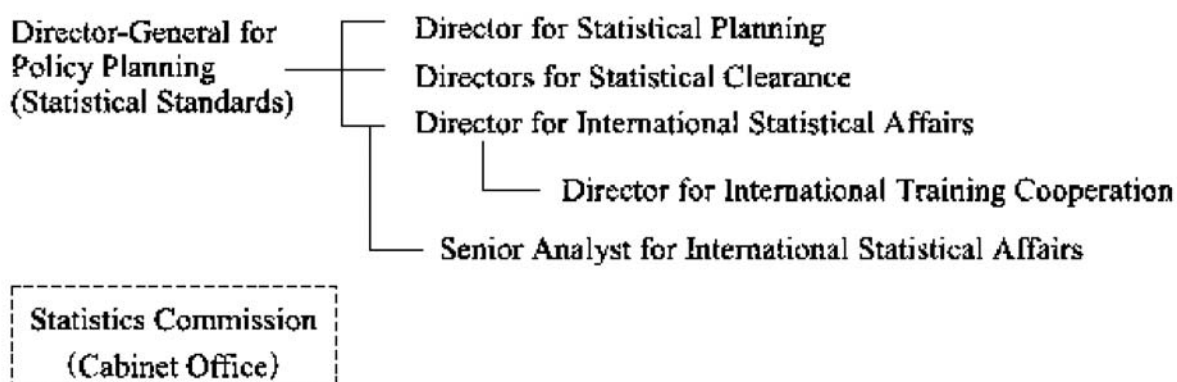
Hộp 1: Danh sách các thống kê được sản xuất bởi Tổng cục Thống kê Nhật Bản

1. Tổng điều tra dân số (*Population Census*)
2. Ước tính dân số (*Current Population Estimates*)
3. Di cư trong nước (*Internal Migration Statistics*)
4. Điều tra đất và nhà (*Housing and Land Survey*)
5. Điều tra lực lượng lao động (*Labour Force Survey*)
6. Điều tra tình trạng việc làm (*Employment Status Survey*)
7. Tổng điều tra cơ sở kinh tế và doanh nghiệp (*Establishment and Enterprise Census*)
8. Điều tra các ngành dịch vụ (*Survey on Service Industries*)
9. Điều tra các doanh nghiệp không có tư cách pháp nhân (*Unincorporated Enterprise Survey*)
10. Điều tra nghiên cứu và phát triển (*Survey of Research and Development*)
11. Điều tra các ngành dịch vụ hàng tháng (*Monthly Survey on Service Industries*)
12. Điều tra thu nhập và chi tiêu của các hộ gia đình (*Family Income and Expenditure Survey*)
13. Điều tra quốc gia về chi tiêu và thu nhập của các hộ gia đình (*National Survey of Family Income and Expenditure*)
14. Điều tra kinh tế hộ gia đình (*Survey of Household Economy*)
15. Điều tra giá bán lẻ (*Retail Price Survey*)
16. Điều tra quốc gia về giá cả (*National Survey of Prices*)
17. Chỉ số giá tiêu dùng (*Consumer Price Index*)
18. Điều tra về sử dụng thời gian và các hoạt động thư giãn (*Survey on Time Use and Leisure Activities*)

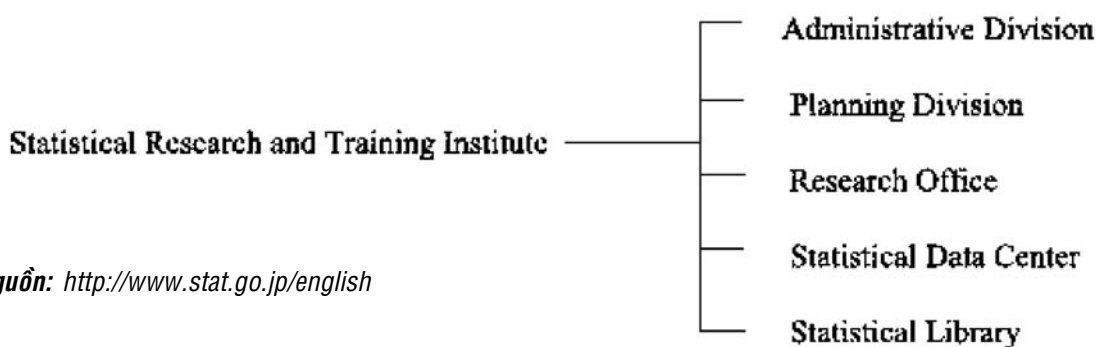
for Policy Planing) hay Vụ Tiêu chuẩn thống kê (Statistical Standards)) là đơn vị thứ 2 của MIC nằm trong hệ thống thống kê Nhật Bản, Sơ đồ

(Chức năng, nhiệm vụ và các hoạt động của Viện sẽ có bài viết riêng đăng trên Số 5 của Tạp chí Thông tin Khoa học thống kê sắp tới).

Hình 4: Sơ đồ tổ chức Cơ quan Hoạch định chính sách thống kê

Hình 5: Sơ đồ tổ chức của Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê

Nguồn: <http://www.stat.go.jp/english>

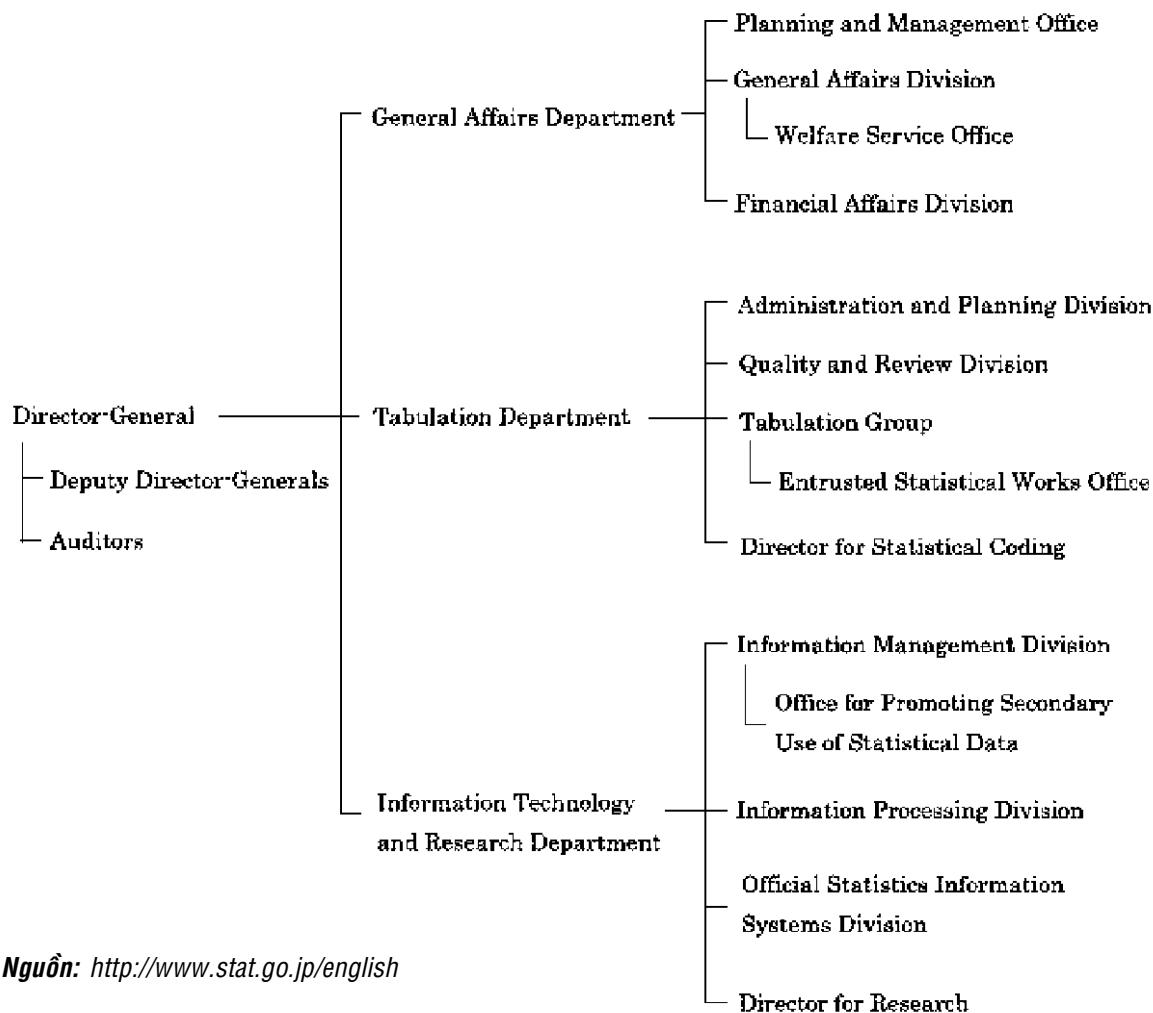
Trở lại Hình 2 ở trên, chúng ta thấy có hình chữ nhật to, ở gần dưới cùng bên Phải, như hình bên, đó là Trung tâm thống kê quốc gia Nhật Bản, trước đây là một bộ phận thuộc MIC, nhưng từ năm 2003, được tách thành đơn vị riêng không nằm trong cơ cấu tổ chức của MIC. Mô hình tổ chức của Trung tâm Thống kê quốc gia như Hình 6 dưới đây.

Chức năng chính của Trung tâm Thống kê quốc gia Nhật Bản là thực hiện các việc cần thiết cho các cuộc điều tra thống kê của chính

phủ, trước nhất, trong số đó là tổng điều tra dân số.

Tóm lại, Hệ thống thống kê Nhật Bản được tổ chức theo mô hình phân tán (Hình 1), theo đó, Tổng cục Thống kê, Vụ Chính sách thống kê, Viện Nghiên cứu và đào tạo thống kê là 3 đơn vị trực thuộc Bộ Nội vụ và Truyền thông (MIC) đóng vai trò then chốt trong hệ thống thống kê của Chính phủ Nhật Bản. Bên cạnh đó, Trung tâm Thống kê quốc gia cũng có vai trò quan trọng trong hệ thống thống kê. Mô hình tổ chức của các đơn vị này khá đơn giản, gọn nhẹ, ít đơn vị đầu mối trung gian, nhưng chức năng, nhiệm vụ và các hoạt động rất rõ ràng.

Hình 6: Sơ đồ tổ chức Trung tâm thống kê quốc gia Nhật Bản

Nguồn: <http://www.stat.go.jp/english>

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Thông tin chung về thị trường Nhật Bản, truy cập ngày 19/6/2009 tại http://www.fistenet.gov.vn/VSTP/index_.asp?menu=thitruong_N#1.2.2.

2. Nhật Bản, truy cập ngày 20/6/2009, tại <http://vi.wikipedia.org>

3. Thống kê nước ngoài, truy cập ngày 20/6/2009, tại <http://www.gso.gov.vn/default.aspx?tabid=436&idmid=3>

4. <http://www.stat.go.jp/english/index/seido/index.htm>

5. www.state.gov/r/pa/ei/bgn/4142.htm

6. http://vi.wikipedia.org/wiki/Nh%E1%BA%ADt_B%E1%BA%A3n